

Käsiteanalyysi työnohjauksesta

Keski-Luopa, Leila (2018). Kohti kokonaisvaltaista työnohjauksen teoriaa. Työnohjaus intersubjektiviisena kehitysprosessina. Metanoia Instituutti. 389 sivua.

TEOS ON SOSIAALIPSYKOLOGIAN väitöskirja, joka haastaa lukijan kaksosrooliin: epäviralliseksi väitöskirjan esitarkastajaksi ja kirja-arvion tekijäksi.

Kuittaen paljon ajatuksia heittävä esitarkastajan roolin silmä havainnolla, että väitöskirjaan sisältyy teorian ja kokijan välinen sisäinen ristiriita. Tavoite on – kuten otsikkokin kertoo – laatia teoria työnohjauksesta.

Väitöskirja on täysin teoreettis-käsitteellinen, eikä siinä ole empiiristä aineistoa. Ristiriitaa syntyy siitä, että useissa kohdissa Leila Keski-Luopa käyttää teoriapohjaisessa työssään ilmaisua, joka viittaa haastatteluaineistoon siihen tapaan, että ”työnohjaajat ajattelevat, toimivat, siirtävät seuraavalle työnohjaajapolvelle ja ymmärtävät työnohjauksen ilmiöitä tietyillä tavoilla”.

Hän tuo siis työnohjaajat koki-joina esille. Työnohjaajien ajattelua ja käsitelmäärittelyjä ei väitöskirjassa kuitenkaan tutkittu. Toistaiseksi ainut suomalainen väitöskirja, jossa on tutkittu empiirisesti haastatellen työnohjaajien käsitteellistä ajattelua, on Leena Ahteenmäki-Pelkosen tutkimus kirkon työnohjaajista vuodelta 2006. Sitä ei ole Keski-Luopan lähdeluettelossa.

TYÖNOHJAUKSELTA PUUTTUU TEORIATAUSTA

Kirjoittajan keskeinen väite on, että työnohjaus on hajaannuksessa, koska siltä puuttuu teoreettisesti jäsentynyt tausta. Hänen kunnianhimoinen tavoitteensa on luoda monitieteinen työnohjausprosessia kuvaava käsitteiden rakenne, jossa on otettava huomioon ”psykologisia, kasvatustieteellisiä, sosiologisia, sosiaalipsykologisia, kulttuurihistoriallisia, kansatieteellisiä, filosofisia ja neurotieteisiä” näkökulmia.

Tekijän ominta näkökulmaa edustaa psykoanalyttinen ajattelu, johon nojaututaan teoksen useissa kohdissa. Lukija huomaa toivovansa, että kunpa joku analysoisi yhtä vastuullisesti työnohjausprosessia mutta käyttäisi teoreettisena tausta-ajattelunaan kognitiivis-konstruktivistista lähestymistapaa. Esimerkistä käy työnohjauksessa olennainen ’identiteetin’ käsite – onhan niin ohjaajan kuin ohjattavan identiteetti ja sen muuttuminen merkittävä tekijä työnohjauksen tuloksellisuuden, toimivuuden ja vuorovaikutteisuuden kannalta.

Teoksessa on yksityiskohtainen ja laaja määrittely identiteettistä. Se painottuu varhaislapsuuden identiteetin rakentumiseen psykodynaamisen viitekehyksen

kautta. Aikuisen identiteetin rakentumisesta kognitiivisen ja sosiokonstruktivisen käsitteistön jäsentämänä on viime vuosikymmenen aikana ilmestynyt runsaasti tieteellistä kirjallisuutta, jota toivoisi työnohjaajien osaavan löytää toimintansa tueksi.

HISTORIA JÄSENTÄÄ TEOSTA

Kirjan kantava teema on 1920-luvulta lähtevä analyysi työnohjauksen historiasta. Sen pohjalta kirjoittaja sijoittaa työnohjauksen tavoitteet ohjattavan kannalta kolmelle alueelle: työn sisältöä analysoivaksi, ahdistusta vähentäväksi eli kannattelevaksi toiminnaksi ja vapauttavaksi toiminnaksi.

Vastuullinen ja ammattimainen työnohjaaja pyrkii vaihtamaan joustavasti ja ohjattavaansa palvelevasti tavoitenäkökulmia samankin työnohjausistunnon aikana. Näin hän tuottaa työnohjaukseen syvällistä ja monipuolista ongelmanratkaisua ja aktivoi ohjattavaa jäsentämään työtilannetta monesta suunnasta.

VASTUULLINEN TYÖNOHJAAJA VAIHTAA TAVOITENÄKÖKULMAA TARPEEN MUKAAN.

Teos avaa keskeisiä käsitteitä. Siinä määritellään käyttöteoriaa, puolustuskonflikteja, paralleeli-ilmiötä, tietoisuutta, identiteettiä, työnohjauksen sosiaalista rakennetta, persoonallisuuden kehittymistä, työnohjauksen ydinfunktioita, itsereflektiota, vuorovaikutusprosessia ja vastatunteita – kaikki olennaisia ja tarpeellisia käsitteitä, jotta ohjaaja voi kehittyä yhä taitavamaksi työssään.

MAHTUUKO TYÖNOHJAUS YHDEN TEORIAN ALLE?

Teosta voi suositella valistuneelle työnohjaajalle, joka haluaa analysoida omaa teoreettista ajatteluaan ja samalla työnohjaajatoimintansa

käsitteellisiä perusteita. Se sisältää huomattavan sivumäärän tutkijalta edellytettävää pohdintaa tieteellisten menetelmien perusteista ja analyysitapojen käsitteellisistä rakenteista. Teos toimii siten pikemminkin käsikirjana kuin kannesta kanteen luettavana tietokirjana.

Olen toiminut yli 30 vuotta työnohjaajana ja työnohjaajien kouluttajana. Kokemukseni pohjalta olen Leila Keski-Luopan kanssa samaa mieltä siitä, että työnohjausprosessia tulee jäsentää yhä enemmän teoreettisin käsittein, jotta työnohjauksen vaikuttavuutta voidaan ennustaa sekä sen uskottavuutta, käytettävyyttä ja sovellettavuutta kuvata ja perustella vielä paremmin. Mutta onko

mahdollista puristaa työnohjausprosessi yhden teorian alaisuuteen ja kuvata sen ilmiötä vain yhden teoreettisen viitekehyksen kautta?

Kuvaisiko erilaisten teoreettisten viitekehysten, kuten psykodynaamisen ja kognitiivisen, vuoropuhelu vielä monipuolisemmin sitä vivahteikasta vuorovaikutusta, jossa ohjaaja ja ohjattava toimivat omine historioineen, omista kehityksellisistä lähtökohdistaan, omien sosiaalisten kontekstiansa ohjaamina ja omine persoonallisine piirteineen ja oppimistaitoineen?

SOILI KESKINEN

PsT, kasvatustieteen professori emerita, työ- ja organisaatio-psykologian dosentti

VASTALÄÄKE

Tutkitulla tiedolla huuhaata vastaan.

www.vastalaake.fi